

NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 13325

ARTSHIK BRUK

Yudl Yofe

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

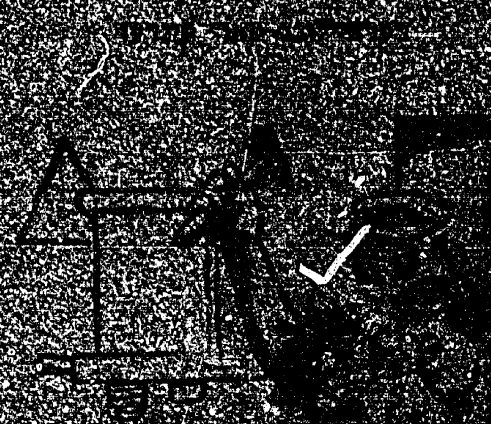
•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x101, or by email at cmadsen@bikher.org.

דעתיו בך

יוֹדֵל יֶאֱפֶע

אַרְטִישִׁיק בְּרוּק

דערצײלונג סאַר קינדער

פאַרלאַג „עמעס“, מאַסקױע 1934

Printed in Soviet Union

ער איז נאָכ גאָר א קליינינקער געווען, ארטשיק ברוק.
 ווען טאטע-מאמע, ער מיטן קליינעם שוועסטערל זי-
 נען געפאָרן קיין אמעריקע. נאָר ווען מע האָט זיכ בא-
 דארפט זעצן אפ דער שיפ, האָט זיכ ארויסגעוויזן, אז דאָס
 שוועסטערל כיענע ברוק האָט ווייכע ביינער אינ די
 פיסלעך. גיין אפ די פיסלעך וועט זי ניט קאָנען און אינ
 אמעריקע לאָזט מען אזעלכע ניט אריין. די מאמע האָט גע-
 וויינט, געבעטן זיכ: — זי איז נאָכ גאָר א קליינינקע, כיענע,
 זי וועט זיכ פאנאנדערגיין. כיענע איז געווען זייער א שי-
 ניקע: א בלאַנד קעפעלע האָט זי פארמאָגט מיט געקריי-
 זלטע הערלעך. א פול, רונד פענעמל, ווו א קליין מייל-
 כעלע האָט זיכ באהאלטן, בלויז קינדערשע אויגעלעך האָבן
 זיכ פארטרערט, נאָר עס האָט גאָרניט געהאָלפן. די מאמע
 מיט זיי ביידן האָבן זיכ געמוזט אומקערן צוריק אהיים.
 נאָר דער טאטע, לייבעלע ברוק, איז אוועקגעפאָרן מיט
 דער שיפ קיין אמעריקע.

אָט פֿונ דעמלט אָן איז ארטשיק געוואָקסן אָן א טאטן,
געוואָקסן באמ פעטער נאָטע איינדינדער. די יונגע מאמע
האָט אירע הענט אָפגעלאָזן, אָנגעהויבן קרענקען און טאקע
איז א פאָר יאָר ארום געשטאָרבן בא דעם פעטער ארן
אפ די הענט.

דער פעטער ארן האָט געווינט איז כאימל ווייניקס
הויפ, וואָס איז געווען באווסט ניט נאָר איז שטאָט, נאָר
איז גאנצן ארום פֿונ יענעם הויפ האָבן זיך איז
פריען פֿרילינג ארויסגעלאָזן אפ דער וועלט אלערליי קונצן-
מאכער, טענצער, שפּרינגער, זינגער און שפּילער מיט
פויקן, מיט טאצן, מיט פּייקלעך און דעריקער—מיט קא-
טערינקעס, מיט אויסגעקראַכענע אויסגעמאַרעטע פּאָפּוגייען
און וויסע מייז איז קעסטעלעך, וואָס פלעגן ציען מאַזל-צע-
טעלעך. אָט די אלע האָבן אונטערגעהונגערט איז די כאָרע-
ווע הייזלעך מיט די קרומע פענצטער, מיט גרינע קאָסע שייב-
לעך, וואָס פלעגן אָנגעוואָקסן ווערן מיט פּראָסט, צוזאמען
מיט די טירן, מיטן וואסער און פֿירן. פֿירן פלעגן אויך
מענטשן און דעריקער קינדער. געוואָקסן איז בא אלע איינ-
ווינער דער כויוו פֿונ דירע-געלט און אלץ, וואָס עמעצער
האָט געהאט צו פארקויפֿן, פלעגט עס גיין צום באלעבאָס
פֿונ הויפ כאימל ווייניק. כאימל ווייניק פלעגט זיי אויך עפעס
באָרגן, אזוי, אז די אלע מענטשן האָבן זיך איז לעבן ניט
אויסגעצאָלט כאימען און ער פלעגט נאָר שרייען: וויי-
ניק!

אלץ איז אימ ווייניק געווען, כאימען און דער קארק
האָט זיך בא אימ געדראפּעט אפ דער פּאַטיליצע, א רויטער
קאָפּ אָן האָר, הוילע ברעמען און א גאנצער לייטער גוי-
דערס מיט שיטערן געוויקסן. אָבער דער פעטער בויך האָט

ניט געשטערט אט דעם יידן זיין א גאנצן טאג אפ די קיי-
לעכיקע פיס, לויטן פון איין זייכע צוג צווייטן נאך דירע-
געלט, נאכט כויו, נאך טראצענט. אינ הויפ האבן אויך גע-
ווינט שוסטער, שניידער, קירזשנער, באלעגאלעס און
שמידן. ארעם איז דא געווען און הונגעריק.

אט אינ דעם הויפ האט געווינט דער פעטער נאטע
איינבינדער. ער איז געווען הויך און מאגער מיט א בלאנדן
קאפ האר, א בלאנד בערדל, מיט אויגן בלויע, ווייכע, גוטע,
ווי בא א קינד, וואס האבן אלעמען באגריסט און אלעמען
געשמייכלט. זומער האט ער געפארבט דעכער, געשפאלירט
היזער, געפארבט דילן און פענצטער. ווינטער האט ער
איינגעבינדן ביכער. נאך פון די אלע פארנאסעס איז אימ
אדיין קנאפ געווען אפ דורכצולעבן, ווייל ער איז געווען
א שוואכער מענטש, מיט שוואכע לונגען, א גרויסער
הוסטער. איצטער האט ער געהאט אפ זיך צוויי קינדער -
ארטשיקן און כיענען. דער טאטע לייבעלע ברוק האט גע-
שריבן שלעכטע בריוו. דערנאכדעם האט ער געהאט גע-
שיקט א פאר מאל צו עטלעכע דאלער און פארשוונדן
געווארן, פארפאלן געווארן. ניטא קיין טאטע.

דער פעטער נאטע האט די קינדער ליב געהאט. גע-
האקט זייען די פיצעלעך מיט אימ ווי כאוויירימ, דערי-
קער האט זיך דער פעטער מיט ארטשיקן פארנומען,
געמאכט אימ אלערליי שפילעכלעך, פינפעלעך. אליין
האט דער פעטער ליב געהאט ליענען ביכער און ער
האט זיי געהאט זייער א טאכ. דאס היזל מיט די אויס-
געבייכיקטע ווענט האט זיך ווי אנגעשפארט אפ די פאלי-
צעס ביכער מיט ציטוונגען און זשורנאלן. אהער אינ שטוב
פלעגן קומען שוסטער, שניידער און נאך אנדערע פאר-

שיידענע מענטשן פלעגן אהער קומען בישטיקע. ערגעץ פון א לאך פלעגט נאָטע ארויסגראבלען א דיניקן ביי כעלע אָדער גאָר בלעטלעך און מיט א פארכאפטן אָטעם פלעגט מען עס אריינרוקן אין בוזעם אריין און פארשוונדן ווערן מיטן גרויסן, גרויסן סאָד אין די נאכט-שאַטנס אריין. שפעטער האָט זיך ארטשיק דערוויסט, אז די בלעטלעך הייסן „איסקרא“, אז דער פעטער נאָטע פלעגט אויסבא- האלטן אומלעגאלע ליטעראטור. אָבער ער אליין, אָט דער פעטער, האָט צו קיין אָרגאניזאציע ניט געהערט.

2

ס'איז געווען פארן פינפטן יאָר. ארטשיק איז שוין דאן געווען אלט א יאָר זעקס. ער האָט שוין אויך געוויסט דעמלט, אז ערגער פון דעם קורנאָסן פריסטאוו איז נישט אפ דער וועלט: ער ארעסטירט, ער שמייסט, ער רייסט פאסן. דער פעטער נאָטע האָט זיך גיינגאַל אין א פריי מאָרגן אופגעהויבן, אָנגעטאָן און איז אוועק פון שטוב, באַם פאָליציי-צירקל האָט ער אָפגעווארט דעם קורנאָסן פריסטאוו און צוויי מאָל אין אימ אריינגעשאָסן פון א רע- וואָלווער. אָבער ביידע מאָל קימאט פארביי די קראַנקע הענט האָבן זיך באַ אימ געטרייסלט און איין קויל האָט נאָר פארווונדעט דעם פריסטאוו אין האנט. ער אליין, נאָטע, אין א געכאלעשטער דאָ אומגעפאלן. אזעלכע האָט מען אימ אוועקגעפירט אין טורמע. און כיצע מיט ארטשיקן זיינען געבליבן אליין.

א שיינער זעלטענער זומער איז דאן געשטאנען און איז ווייניקס הויפ איז געווען זייער פריילעך. פארנאכט פלעגן זיך אפזאמלען די אלע קונצנמאכער, וואָס האָבן

זיכ אינ די פאכוועס געשטאָכנ מעסערס אונ פונ מויל גע-
צויגנ אלערליי קאָלירן סטענגעס אונ געשלונגענ צוריק
געברענטע קלאָטשע. אָט אַ דאָ פלעגנ אינ די פארנאכטן
פאָרק מענ די גרויסע רעפּעטיציעס, די פולע קאָנצערטן.
עס פלעגט זיכ באווייזן א מע:טש מיט א גרויסן פויק אפ
דער פלייצע, אפ וועלכער עס האָבן זיכ געבאָמבלט צוויי
מעשענע טאצן. פונ די טאצן האָט זיכ געצויגן א שטריקל,
צוגעטשעפעט צום אָבצאס פונ שטיוול. באמ עלנבויוג פונ
דער לינקער האנט איז געווען צוגעבונדן דאָס פויקן-שטעקל
מיטן גראָבן קעפל. אונ דאָס צווייטע שטעקל אינ דער
רעכטער האנט. אפן קאָפּ האָט ער געהאט א מעשן
היטל מיט גלעקעלעכ, אינ מויל א פיפל אונ אפ אזא אויפן
האָט ער זיכ געלאָזן מיטן גאַנצן גופ טאנצן, ווארפן מיט
די הענט, טרייסלען מיטן קאָפּ אונ דער פאַנעם איז אימ
אַנגעדראָלן געוואָרן, די אויגן ארויס אונ ארטשיק
האָט זיכ איינגעגעסן מיט די אויגעלעכ אינ אָט דעם פריי-
לעכע מענטשן אונ אליינ זיכ געלאָזן טאנצן אונ קוליען
אזוי קונציק, אז גאָר גיכ האָט ער אויסגענומען באמ אוי-
לעם, אונ ער, אפילע כיענקע מיט די ווייכע פיסלעכ איז
אויכ אוועק צווישן די ארטיסטן. מיט א פינקעלע אינ האנט
האָט זי זיכ אפ די פיסלעכ פלינק געקאטשעט. איר האָט
מען מער מאטבייעס געוואָרפן, ווי עמעצן אנדערש. אפילע
פונ די פענצטער פונ די אויבערשטע עטאזשן האָט מען איר
געוואָרפן געלט. אפ אזא אויפן זיינען די צוויי היימלאָזע—
ארטשיק אונ כיענע— געוואָרן זעלבשטענדיקע מענטשן.
דעם פעטער נאָטע האָט מען ניט צעשאָסן. מע האָט,
אינ שטאָט איינגעאַרדנט א סאכ מיטינגען. פראָטעסטן
איינמאָל האָט מען אפילע געצווונגען די קרעמער פאר-

מאכב די קראָמעג אונ עס האָט זיכ באַקומעג קלוימערשט, אז אַ גאַנצע שטאָט פּראָטעסטירט. מע האָט אים געלאָזג לעבג. אים פינפטג יאָר האָט מעג אים אמניסטירט אונ ער איז צוריק אהיים געקומעג, שטארק צעבראַכג. ארבעטג האָט ער שויג ניט געקאַנט. אונ כאָטש אים איז געוועג זייער פּריקרע, וואָס די קינדער האָבג זיכ ארומגעשלעפט מיט די קאטערינשטיקעס, מיט די אלע לומפג, האָט ער זיי העלפג געקאַנט ווייניק. זיינעג זיי געגאַנגעג זומער פּאַר-ברודיקט, פּאַרקויטיקט ביז לעצט אונ ווינטער קאַלטע אונ הונגעריקע אָט אַ דאָ אים כאימל ווייניקס הויפּ.

3

אַרטשיק איז שויג דעמקט אלט געוועג ניג יאָר. א הוי-כער, א מאָגער יינגל מיט קוילג-שווארצע אויגג. א שמאַ-לער פּאַנעמ ווי בא א פויגל. שארפ אונ שפיציק די נאָז אונ די גאַמבע אַ שארפע אונ אויסגעצויגענע. שווארצע, ברודיקע האָר זיינעג געקראַכג פונ גרויסג פּאַרשמאַלצע-וועטג היטל. אפג גאַט איז געלעגג א שטאַרקער ווינטער, וואָס האָט טרוקג געגליווערט אונ מיט פּראָסט געפּאַרבט א פּערדישע מאָרדע, א מענטשלעכע באָרד. פּאַרנאַכט איז ארטשיק געגאַנגעג איבערג פוסטג מאַרק, געשלאַמבערט אים צוויי גרויסע לעדערנע סקראבעס, אפ די אקסלעג איז אים געהאַנגעג אג אלטע ווייבערשע קאַפטע, פונ וועדכער עס האָכג ווי ברודיקע ציגענע בערזלעכ געבאַמבלט זיכ שטיקער וואטע, נאָר קייג קעלט האָט ער ניט געפילט, ווייל מיט אים גלייכ איז געגאַנגעג א הויכער שטאַרקער יונג, שיגעלע פּערדמאַג, לייבעלע ברוקס א שוועסטערקינד. געקוקט האָט ער, שימעלע, מיט צוויי קאַטע אויגג אפ דער

שטאָט און גערעדט אזעלכע מאָדנע טשיקאווע ריידן
וואָס האָבן אַרטשיקן געברייט איבערן גאַנצן גופּ:
— הער אויס, יאט, ווען איך בין געווען איך דינע יאָרן,
האָב איך שוין לאנג געוואוסט ווי צונעמען א פערד פון
מאַרק, אז א פויגל זאָל ניט וויסן. דו זעסט, ארטשיק, דאָרטן,
נעבן פאַראַשאַנאַקט שענק שטייען א פאַר פיינע פערד
מיט א שליטן, דאָס איז דעם לאַסינאווקער פאַרעצט פערד.
ער פאַרט שטענדיק אָן א קוטשער און איצט קאָן ער זיין
דאָרטן איך שענק לאָט שיקער. קוק, אפן מאַרק איז דאָך
ניטאָ קיין מעשוגענער הונט. איז גיי און צי אָפּ די פערד-
לעך איך אַטשערעט אריין, באהאלט זיי און לאָז עס זיין
א גוטער פאַטשאטעק.

איך שענק איז געווען פריילעך און טומלדיק, א האר-
מאַשקע האָט געשפילט און דער פאַרעצ האָט געטאַנצט.
נאָר ראפטומ האָט ער זיך דערמאַנט:

— די פערד, און איז ארויס אפן גאס פונקט דעמלט,
ווען ארטשיק האָט זיך א זעצ געטאַן אריין איך שליטן און
א צי געטאַן די לייצעס. די פערד האָבן זיך ניט גערירט
פון אָרט, ווי זיי וואָלטן זיך ניט וועלן אַנטרויען אזא שנעק.
האָט דער שנעק זיי דערלאנגט מיטן בייטש אונטער די
בייכער און פערד האָבן זיך געלאָזן טראָגן. פון הינטן האָט
מען געשריען, געיאָגט, נאָר אומזיסט. אלע קוילעס זיינען
דערנאָך פארשטומט געוואָרן, די שליטן-גליטשער, ווי די
פערדישע פאַדקאוועס האָבן מיט פייער געפונקען איך דער
הייך. ס'איז אויסגעשפרייט געלעגן א פראַסטיקע, אויסגע-
שטערנטע נאכט, אנטקעגן האָט זיך געשווארצט דער טייך
מיטן הויכן אַטשערעט. ארטשיק האָט הינטן ארום אריין-
געפירט די פערד מיטן שליטן, מיט די לייצעס פאַרפּען-

טעט זיי די פיס, אָנגעטאָן זיי אפ די קעפּ די טאַרבעס האָט
 בער אונ איז אוועק באגעגענען שימעלען.
 דערנאָכ איז אוועק א ווינטער קימאט א זאטער, כיענען
 פלעגט ער אויב אונטערזאָקן א בייגל. ער האָט אפילע איינ-
 מאָל צוזאמען מיט שימעלען געגעסן אָוונט-ברויט בא דער
 שיינער האפקע לאָבאָדא, שימעלעס קאלע. ער האָט דאָרט
 גענעכטיקט, געשלאָפּן אפ א גוטן מאטראצ מיט א פעלצ צו-
 געדעקט. נאָר באנאכט איז געקומען פּאָליציי אונ צוגענו-
 מען שימעלען צוזאמען מיט אימ. מע האָט אימ, ארטשיקן,
 דאָרט געהאלטן א פאָר טעג אונ ארויסגעלאָזן מיט אונ-
 טערגעשלאָגענע אויגן, מיט א צעבלייט פּאָנעם. אָבער ער
 האָט אינ אלצ געלייקנט שטיינ אונ ביינ...

4

יענעם פרילינג איז געקומען אינ שטאָט נאָכעם מינד-
 לינ. עפעס האָבן זיכ מיט זיינ קומען געוומען טראָגן סוי-
 דעס אינ הייזל באמ פעטער נאָטע. אליינ נאָכעם איז געווען
 אזוי סוידעסדיק, ווי דאָס קומען זינס. כאָטש ער איז
 געווען א גרויסער, א שטארקער מענטש, מיט א פול
 רונד פּאָנעם, נאָר די אויגן פארדעקט מיט אש-קאָלירענע
 ברילן אונ אזוי פארדעקט, אז עס איז שווער געווען אפ
 געוויס זאָגן פונ א וועלכנ קאָליר זיי זיינען.

א פרילינג-נאכט האָט זיכ אפן שטאָט אָנגערוקט מיט
 קילקייט, מיט פייכטקייט. די ערד איז געווען גליטשיק.
 אהינצו ווייטער פונ שטאָט צום טייכ צו מיטן אָטשערעט,
 ווו ארטשיק האָט געהאט אָפגעשטעלט די ערשטע פונ
 מארק גענומענע פערד, דאָרטן זעען זיכ גאָר קיינ פייערן
 ניט. דאָרט פרעסט א טונקעלע נאכט אפ אלצ. שלייכנ

דאָרטן שאַטנס, מענטשלעכע שאַטנס. אָט ווערן זיי צוויי,
אָט ווערן זיי איינציק און ווידער ווערן זיי פארשוונדן
אהינצו, און גאָר אינ טיפער פינצטערניש בלאַנקעט א שיין,
אן עלנטע שיין פון א לאַדן-שפארונע. אהינ ציען זיכ
שאַטנס פון מענטשן און הינטער אלעמען אויכ
ארטשיק.

א פול געפאקט שטיבעלע. עס רעדט נאָכעם. אזא
אָנגענעם קאָל איז בא אימ, אזא שטרענגס און
אזא איבערציגנדיקס. ער, ארטשיק, באקומט אימ ליב.
ער איז דער מאמעט א ליבליכער שוועסטערקינד. איז
פארוואָס זאָל דאפקע נאָטע, אזא שלאפער, אזא גוטער אפ
אימ אָנפאלן מיט אזא היצ. ער, נאָטע, וויל מער ניט קיין
ווערטער: אָרגאניזאציע, אונטערערד, באַלשעוויזם, מענ-
שעוויזם. ער, נאָטע, וויל נאָר אונטערלייגן דינאמיט און
אופרייסן די נימעמע וועלט.

שמייכלט ער אזוי שטרענג, נאָכעם, און רופט דעם פע-
טער אָן קליינבירגערלעכער היצקאָפּ, אנארכיסט, טעראַ-
ריסט. די נימעסע וועלט קאָן מען מיט דעם אלעם ניט
אומוואלגערן. נאָכעם ווערטער שלאָגן איבער די קעפּ,
גלען ווי זודיקע קוילן. מע שרייט, מע רייסט זיכ, נאָר
ארום נאָכעמע וואקסן אויס א סאכ כאוויירימ. ער קאָן
זיי, ארטשיק. דאָס זיינען ארבעטער פון פעטראָווס מא-
שינ-טעכנישן זאוואָד, פון סטאַליער-פאבריק, שניידער און
שוסטער. אלע, דאכט זיכ, זיינען זיי מיט נאָכעמען און
צוריק פון הייזל גייט מען שוין אינ פאָרלעכ, צו דרייען
און דאָרטן, ווו די גאס-לאמטערן לייכט מיט ווייסן ליכט,
בלייבט נאָכעם איינער, לויפט ארטשיק פאָרויס נאָכעמען
און גיט אימ ראפטומ א זאָג אריין:

— איר וועט היינט נעכטיקן באמ פעטער נאָטענ?
נאָכעם האָט זיך אופגעכאַט פֿון זײַנע געדאַנקען, מיט
פאַרכידעשטע אויגן אימ אָנגעקוקט.

— ווער ביסטו, ייִנגעלע? וואָס דרייסטו זיך אזוי שפעט
ארום אינ גאַס?

— איך בין לייבעלע ברוקס, איך בין שוין גאַרניט אזא
קליינינקער, איך קאָן שוין אליין אראָפּפירן א פּאָר פּערד
פֿון מאַרק.

בא נאָכעמען האָבן דעמלט די ברילן געטאַנצט אפֿן נאָז פֿון
פאַרדראָס אפֿ נאָטענ, וואָס האָט אזוי אָפּגעלאָזן דאָס
ייִנגל.

-- דו וועסט פּאָרן מיט מיר? — האָט ער אַרטשיקן
געפּרעגט, האַלטנדיק אימ באַם הענטל. קומ מיט מיר, איך
וועל זיך מאַכן פאַר א סטאַליער. וועסט ווערן אַן עמע-
סער באַוווּסטזיניקער אַרבעטער. ס'איז מיעט, ס'איז העס-
לעך צו שלעפּן פּערד פֿון מאַרק.

איז אדעראַכע, פאַרוואָס ניט פּאָרן? ער, אַרטשיק, האָט
שוין לאַנג כיישעק א פּאָר טאָן. ביפּראַט, מיט אזא נאָ-
כעמען פּאָרן. ניין, אַרטשיק וועט זיך פֿון אזא גוטער זאַך
ניט אָפּזאָגן. גרייטן זיך לאַנג האָט ער ניט באַדאַרפֿט.
קליידער און גרעט פאַרשפּאַרט צו פּאַקן. עס האָט גע-
פּעלט א העמד אפֿן לייב, א פּאָר שיך אפֿ די פּיס. עס איז
ניט געווען באַ אימ קיין גאַנצ אַרט אינ די הייזלעך,
און נאָכעם האָט געמוזט א שאַר טאָן אינ זײַנע מאָגערע
קעשענעס און קויפֿן אימ א שטיקל אַנטאָן. און אינ א
וואַך ארום, ווען נאָכעם האָט אָפּגעטאָן זײַן פאַרטיישע
אַרבעט, האָט ער פאַרכאַפּט מיט זיך אַרטשיקן און אזוי
שטיי און אומבאַמערקט אוועק, ווי געקומען.

א גרויס, א ניי לעבן און ער, ארטשיק. איז אריין אינ
לעבן איבערן האלדז.

זיין גרויסער כאווער נאָכעם האָט שוין געהאט א
טאָכטער. קימאט אינ זיינע יאָרן. נאָר דאָך האָט ער זיכ
צו ארטשיקן באצויגן כאָטש שטרענג, אָבער כאוועריש.
אינ דער גרויסער סטאָליער-פאבריק, וואָס געהערט
דעם דייטש מאטוסעוויטש, ארבעט מען ווייסע אר-
בעט-ראמען, טירן און אויך פארשיידן מעבל. שטייט
ארקע מיט נאָכעמען בא דער הובל-מאשין און אז ער לייגט
אוועק זיינע הענט אפ דער הילצערנער ליסט, וואָרנט
אימ נאָכעם:

— קוק, ארטשיק, אינ הובל אריין, העכער די הענט,
די דאָניעט פון אויבן, היט די פינגער. קוק מיט אויגן
אינ דער מאשין. די מאשין האָט ליב, אז דו ארבעטסט בא
איר, זאָלסטו זי זען.

דער הובל הובלט און וואָרנט:

— ארקע, היט די פינגער, ארקע, היט די פינגער.
און עפעס א ווארעמקייט צעגיסט זיכ אינ זיינע ביינער.
און אז מאטוסעוויטש, דער פֿאבריקאנט, רייסט זיכ ראפ-
טום אריין אינ פאבריק און מיט האנטשן אפ די הענט
פאָכט ער, נאפּוילט און זידלט, ווייס שוין ארקע, אז אָט
די אלע הונדערטער ארבעטער ארבעטן אפ צו באזאָרגן
מאטוסעוויטשן מיט בריליאנטענע רינגען, מיט האנטשן,
מיט לאקיר-שיכ, מיט זעלטענע אָנצוגן און אלדאָס גוטע,
און פאר זיכ פראצעווען זיי אויס א קארג לעבן, א האלב
הונדעריקס. ווייס ער אויך, ארטשיק, אז מאטוסעוויטש איז

ניט איינער, אז עס זיינען דא פיל מאטוסעוויטשעס גון אויך
פיל ארבעטער. נאָכעם איז איינער פון די, נאָכעם איז א
באַלשעוויק. ברומט דער מאָטאָר, הובלט, הובלט און
וואָרנט:

— היט, ארטשיק, די פינגער, די הענט, מער ווי הענט
האַסן ניט צו פארקויפן מאטוסעוויטשן. דו ביסט א פראָ-
לעטאריער, ארטשיק.

עס זיינען געגאנגען יאָרן. איז איינעם א טאָג האָט זיך
אין סטאַליער-פאבריק א טומל אופגעהויבן. איז מיטיק-שאָ,
ווען עס שטומען מאָטאָרן, מאשינעס, האָבן ארבעטער זיך
אין קרייזלעך געזאַמלט, געלייענט, גערעדט, דערציילט
וועגן לענער געשעענישן. ארבעטער האָבן זיך געהיצט,
געקאַכט, מונטער געוואָרן. מאטוסעוויטש איז אריין אין
פאבריק איז שפאָגל-נייעם אַנטאָן מיט די לאקירטע טופל,
וואָס האָט פון אימ געשרען: איך, מאטוסעוויטש, בין
אייער האר, וואָס קאָן אייך אופדרייען איז א בייגל. די
גאַנצע אָנגעזאָדנקייט אפן ארבעטער-הארץ האָט ארויס-
געשפארט אינדרויסן. איז יענעם טאָג, ווען מאטוסע-
וויטש האָט דערפילט, אז ארבעטער זיינען אופגערעגט,
האָט זיך זיין הארץ אָנגעגאַסן מיט צאָרן, ער האָט גע-
וואָלט קילן זיין זודיק הארץ, דאפקע איז איזדיעקעווען
זיך איבער די בעסטע ארבעטער.

— דו פארטאטש, שטיי! וואָס טוסטו, אָט אזוי לאָזטו
צו א קארניזל, א טעסדער וועט דאָך עס מאכן בעסער—
האָט זיך מאטוסעוויטש געווענדט צום ארבעטער הענעך,
אָנכאפנדיק אימ פארן האנט, ווי א ינגל.
הענעכס פאָנעם האָט זיך אָנגעשטרענגט און מיטאַמאָל
?ויסגעעאַן:

— באַבאָבא דײַן טאטן האָסטו קײן בעסערס נײַט
געווען!

. דאן האָט זיך מאטוסעוויטש געלאָזט רײסן בא אים פון
די הענט דאָס קארניזל, דאָס געצײג.
אלעמענס בליקן האָבן זיך אויסגעקערעוועט צום גע-
ראנגל צווישן מאטוסעוויטשן מיט הענעכע. פלוצלינג האָט
עמעצער אויסגעשרײען:

— א טאטשקע דערלאנגט! שפרינגט ארטשיק דער ער-
שטער, דערלאנגט א טאטשקע און ארבעטער זעצן מאטו-
סעוויטשן אין טאטשקע ארײַן און פירן אים מיט כוּזעק
פון פאבריק ארויס. און ביז פאליציי קומט, דערקלערן
ארבעטער א שטרײק און פארלאָזן די פאבריק.

6

דער שטרײק איז געווען א שווערער, א לאנגדויערן-
דיקער, און ארטשיק האָט שוין דעמלט פארשטאנען, וואָס
הייסט קלאסנקאמפ. אײנמאָל, ווען ארטשיק איז געשכאנען
אלס פיקעט נײַט ווייט פון פאבריק, אויסגעקוקט, צי קומען
נײַט אָן שטרײקברעכער. איז צו אים צו א פינער פעטערל
און זייער ליבלעך אים געפרעגט:

— וואָס שטייסטו דאָ, באַכערל? און נײַט געווארט אפ-
קײן ענטפער, האָט ער אים ווייטער געזאָגט — קערסט זײַן
אואדע הונגעריק, באַכערל, קום מיט מיר. איך וועל דיר
געבן א פארדינסטל, א לײכט פארדינסטל. ער איז טאקע
געווען הונגעריקלעך, ארטשיק, און דעריקער האָט אים
געמאטערט דער הונגער פון נאָכעמס געזינד, סע וואָלט
גוט געווען זיי מיט עפעס העלפן.

אזוי ראשיק, אזוי שײן איז די שטאַט, אירע גאסן

ברייט, אירע טראַטוארן באַזוימט מיט ביימער, אירע
הויכע געקרייזלטע בערג באַדן זייערע גאָדענע טריט אינ
פליסנדיקן דניעפער.

אזוי שיינ און טומלדיק איז זי, די גאס, מיט אירע
שריינדיקע שילדן-פענצטער און וויטרינעס. אזויפיל זאט-
קייט שפארט ארויס פון פרעס-מאגאזינען, רעסטאָראַנען,
קאפעען, אזויפיל לופט און איבערגעזעטיקטע וואָלוועלע
פרייד אינ אירע בולווארן און גערטנער.

— דערלאנגט א מיטיק — האָט דער מענטש באַפוינדן.
אינ דער נידער האָט זיך געשפרייט די ארבע-
טער-שטאַט. אירע פאנריקן, זאוואַדן, ווארשטאטן פון
אלערדיי פאכן איז ער געזעסן, ארטשיק. די שמעקעדיקע
מייכאַלימ האָבן גערייצט זיין הונגעריקן אפעטיט. אָבער
זינע אויך האָבן זיך איינגעגעסן אינ דעם מענטשן מיט
כשאַד-וואָס פאר א פארדינסטל וועט ער אימ פאַרלייגן?
דער מענטש האָט געהייסן זיך דערלאנגען ביר. ער
האָט אָנגעגאָסן זיך א גלאַז, אויסגעטרונקען אינ איין
אָטעם און דערלאנגט ארטשיקן א גלאַז ביר און בא-
פוילבן:

— טרינק און עס!

ארטשיק האָט ניט געטרונקען, ניט געגעסן, ער האָט
אָבער אפ דער וויילע ניט געקאָנט זיך רירן פון אָרט. אָט
דער מענטש האָט פון אימ שטומ געצויגן די קליי. דאָס
פאָנעם איז געווען בא אימ קיינעכיק-פאַרשנדיק מיט א
שפיציקער גאַמבע, ווי בא א פוקס. אויך אזא געזער
שמייכל האָט זיך געקליבן בא געלע וואַנצעדעכ און ראפ-
טום האָט ער אימ אריינגעזאָגט:

— דו שטרעקסט? דו הונגערסט? נו, אז זיי, די גרויסע,

וועלן מאַרגן דעם שטרײַק פארשפילן, וועלן זיי דיכ פאַר-
זאָרגן, די גרויסע? דו ביסט דאָך א קלוג יינגל, דיר ווילט
זיך אָנטאָן א גוטע זאך, א הוליע טאָן, א שפּיל טאָן אינ
א קאָרט, רייכערן א גוטן פאפּיראָס, פארוואָס ניט? אלעמײַ
זאָל אזא יינגל, ווי דו, ארבעטן ווי א פּערד, שטרײַקן, הונ-
גערן, שרעקן זיך פאר יעדן פּאָליציימאן. דאָס איז ניט
קײן זאך, נארעלע, דאָס איז ניט קײן אייסעק. אָט די אלע
גרויסע, די שטרײַק-קאָמיטעטן נארן דיכ אָפּ.

אַרטשיק האָט זיך א רײס געטאָן פונ אָרט. זײנע אויגן
האָבן געגלאנצט ווי אַנגעצונדענע קוילן. איצטער האָט
ער עפּעס קלאָר פארשטאנען.

— ארטשיק — האָט ער אינ זיך געמורמלט, ארטשיק,
צו וואָס אנטלויפן. הונגערײַק ביסטו, פארוואָס ניט אָפּעסן?
דורשטיק ביסטו אויך, פארוואָס ניט א זופ טאָן פונ גלאָז?
דארפ-ער טאקע א גאנצ לעבן האָרעווען אונ פלאַגן זיך?
איז עפּשער טאקע טשיקאווע, וואָס וועט ער אימ פאָר-
לייגן, דער שפּיק. עס איז עפּשער גאַרניט אזוי שרעק-
לעך?

נאָר אינ קאָפּ האָט א שניט געטאָן דער באווסטזײַנ-
נאָכעם אונ אַלע ארבעטער קעמפּן, שטרײַקן אונ לײדן
הונגער. זיי מוזן דעם שטרײַק געווינען — איז וואָס וויל
ער, דאָס פּײַנע פעטערל? וואָס לייגט ער אימ פאָר?
וואָס דארפ ער טאָן, ארטשיק?

— איינ קלייניקײַט אפּ דערווײלע, אָט זאָל ער אימ,
ארטשיק, נאָר זאָגן, ווו זאמלט זיך אופ דער שטרײַק-קאָ-
מיטעט? פונ וועמען באשטייט ער. כי, כי — שמייכלט דער
שפּיק, — דאָס איז נאָר א פאָרטל אפ צו קאָנטראָלירן אימ,
ארטשיקן. ווײל אימ, דעם שפּיק, זײנען באווסט אלע נע-

מען און אלע ערטער. ער דארף דאָך צאָלן ארטשיקן
געלט פאר עפעס...

אונטער ארטשיקט פיס האָט געברענט די ערד, אזוי
איז ער געלאָפן צוריק צו זײַן פיקעט, צוריק צו די אר-
בעטער. ער האָט געפילט, ווי א שלאנג ווארפט זיך נאָך
אימ. איר מויל איז אָפן, רויט, וויל איינשלינגען אימ און
זײַנע עלטערע כאוויירימ-ארבעטער.

נאָר דער טאָג האָט זיך נאָך ניט געהאט אזוי פאָשעט
פארענדיקט פאר ארטשיקן. נאָך איז יענעם כארזאכט איז
ער אן איידעס געווען, וואזוי דער בונדיסט האָט דעם
שטרייק אונטערגעריסן פונ אינווייניק. אפ דער פארזאמ-
לונג פונ די שטרייקנדיקע ארבעטער איז ער געקומען
אָפגעגאָלט און צוגעפוצט, מיט שמעקעדיקע צעקעמטע
האַר און אָנגעטאָן ווי איז א גרויסן יאָנטעוו. ער איז
ארויסגעטראָטן און געמאָלדן:

— מאָרגן דארף מען גײן ארבעטן. מע טאָר ניט פאר-
וואנדלען א פאָשעטן אינצידענט איז א פאָליטישער אקציע.
טאקע, נו מיילע, האָט מאטוסעוויטש אימ, הענעכנ, בא-
ליידיקט. ער איז געווען שיקערלעך, מאטוסעוויטש, אָבער
ווי נעמט זיך בא א נישטיקן יינגל אזא האָזע לויפן און
ברענגען א טאטשקע! און אלע האָבן זיך אָט דעם יינגעלע
אונטערגעוואָרפן. איז דאָך שוין טאקע צײַט פארשטיין,
ווי נאריש מע האָט געהאנדלט. גענוג, אויט שטרייק,
מאָרגן אפ דער ארבעט!

נאָכעם איז ניט געווען. נאָכעמען האָט פאָליציי פאָ-
ריקע נאכט געזוכט איז דער היימ. נאָכעם האָט זיך גע-
מוזט אויסבאהאלטן. די גרעסערע מערהייט אָפגעשטאנענע
און אויסגעהונגערטע ארבעטער האָבן זיך אָנגעכאפט מיט

פרייד אָן דער ארבעט. ארטשיק האָט שרייען געוואָלט פון ווייטעק, פאר כארפע. ניין, ניט דאָס, וואָס פאר אימ איז מאטוטעוויטשעס טויער פארמאכט. ניין, ער האָט שוין געהאט פעסטעמוסקודן אפּ אַנצובאָטן. ער האָט שוין געוויסט, ווי מע קאָן שלעפּן: קלעצער באַמ ברעג. נאָר פאר זיינע אויגן האָט זיך געגליטשט א געל פּאַנעם, א שפּיק און א צווייט פּאַנעם, וואָס איז איצט געשטאַנען. קלוי-מערשט, אן אויסלייזער פון די ארבעטער. האָט ער דער-פילט, ארטשיק, אז ער מוז עפעס טאָן. דער קאָפּ האָט געברענט און דאָס האַרץ האָט געוואָרפן. אינ האנט האָט ער דערפילט א גאָל-מעסערל, מיט וועלכע ער פארשניצט א בליישיטפּט. היינט האָט ער לאנג דאָס מעסערל גע-גלעט אָן דער קני. מיט אזא שאַרפּ מעסערל וואָלט ער גע-קענט אינ איינ רעגע איבערשניידן א האַלדז. ער האָט זיך דערשראָקן, ארטשיק, פארשעמט פאר אזא ווילדן גע-דאַנק. נאָר דאָס מעסערל האָט אימ גערייצט:

— טו עפעס מיט דעם, טו עפעס. דער בונדיסט איז געשטאַנען פארן אוילעם און אינגערעדט זיי, אז פאָרערן פאר דער צייט פון שטרײַק איז אן אַוכזינ, וואָרעם דער באלײדיקטער איז דאָך טאַקע מאַטוטעוויטש. מע ווּנט אן ארבעט טאָן גלייסיקער, וועט מען זיך אַפּצאָלן פאר דער ליידיקער צייט. מע האָט נאָך וועגן א סאַכ זאַכען גערעדט און אָן ארטשיקן אינגאַנצן פאַרגעסן. דעמלט האָט זיך ארטשיק אונטערגערוקט דעם בונדיסט פון הינטן און אזוי שטיל אימ אופגעשניטן ביידע קאַלאַשעס פון די הויזן, פון גארטל ביז אראָפּ. און אז די פאַרזאַמלונג האָט זיך פאַרענדיקט אינ קעלער פון היימישע מיטיקן, האָט מען אָנגעצונדן ליכט, האָט שוין געוואַרט אפּן בונדיסט די

מויד פונ די היימישע מיטיקן. זי האָט אימ באגריסט ווי א זיגער. דער בונדיסט האָט זי פֿינ אונטער די הענט גענו-מען און אוועק שפאצירג. ארבעטער האָבן זיכ פאַרלעכ-ווייז פונ קעלער געלאָזן. שטומ. ריידן האָט מען זיכ גע-שעמט, און ראפטומ האָבן זיי דערזען, אז אפן בונדיסט צע-רוקן זיכ די הויזן ווי פליגל פונ א מיל. וואָס איז דאָס? ער אליינ, דער בונדיסט, האָט שוין אָפגעלאָזן זיין דאמע און איז אזוי מעטושטעש געבליבן אינמיטן גאס. ניט לויפן, ניט גיין, ניט בלייבן שטיין. מענטשן האָבן זיכ לעבן אימ גענומען זאמלען און קיינער האָט ניט געוואוסט, מיט וואָס אימ צו העלפן.

איז ארטשיק צוגעגאנגען נאָענט צו אימ און מיט גאל אימ אינ פאָנעם אריינגעזאָגט:

— איז וואָס וועט איר שטיין, כאווער בונדיסט, די אר-בעט האָט איר בא מיר צוגענומען. איז אָט, אז איר ווילט — נאט אייכ מיינע הויזן.

האָט א גאס ווידד געלאכט מיט אלע אירע ליידיק-גייערישע גאָרגלען. ארבעטער האָבן זיכ שטיל געטיילט מיט דער האנאָע.

ארטשיק האָט געפילט א ציעניש אינ מאָגן. ער איז געווען הונגעריק. נו, איז וואָס, ער וועט זיכ א נאכט אי-בערווארפן אפן געלעגער און מאָרגן וועט ער גיין ערגעצ אַנבאָטן זיינע הענט, וויל דער שטרעיק איז פארשפילט.

7

א ווייכער פוכל-געוויקס האָט שוין געשפילט אפ אר-טשיקס פויגלשן-פאָנעם, נאָר אימ איז דאָס קנאפ געווען, ער האָט געוואָלט אויסזען נאָפ ערנסטער, מענערישער,

ווייל דעמלט, ווען ער פלעגט זיין דארן גופ ארומלייגן מיט פראַקלאמאציעס, פלעגט ער אויסזען א ביסעלע ברייט-לעך אין סטאַן און צו קינדערש אין פאַנעם. די דאָזיקע ארבעט פון פארשפרייטן בלעטלעך האָט ער געטאָן מיט דער גאנצער פאראנטוואָרטלעכקייט. פונקט דעמלט, ווען די פאָליציי פלעגט זיך לאָזן אין איבערפאלן אפ הויפן זוכן ייִדן, וואָס האָבן גיט קיין ווינרעכט, דעמלט האָט ער גיט געהאט וואָס צו בלייבן אין שטוב, אפן גאס איז ער אינגאנצן פריי געווען און בלעטלעך האָט מען געקענט אַנקלעפן סיי לעבן פאָליציי-צירקל סיי אפ די טומבעס, וווּ מע קלעפט אפישן און דעריקער אפ די ווענט בא די קאזארמעס און אפ די טויערן פון זאוואָדן, און בא דער ערשטער וואכטע באגינען האָט מען שוין געקענט דער-לאנגען דעם ארבעטער גלייך אין האנט אריין א בלעטל און סוידעסדיק איינרוימען.

— פארהאלט עס גיט בא זיך, כאווער, איבערגעלייענט און אָפגעגעבן א צווייטן.

— אין איינעם אזא פרייענדיקן באגינען, ווען ארטשיק האָט זיך אומגעקערט פון פארשפרייטן די בלעטלעך, דאָס מאָל האָט ער די בלעטלעך פארשפרייט בא די אייזנבאן-ווארשטאטן, האָט ער באמערקט א באקאנטע פיגור. מיט א פיצעלע רענצעלע אין האנט איז דער מענטש געגאנגען צופוס פון באן.

— נאָטע! האָט ער א רופ געטאָן, נאָטע! נאָר די פיגור האָט זיך געמאכט גיט וויסנדיק און ארטשיק איז גימ פון א זייט דעם וועג פארגאנגען, א קוק געטאָן אין פאַנעם און נאָכאמאָל שוין אפ זיכער זיך איבערצייגט, אז דאָס איז נאָטע. נאָר פארוואָס ווינקט ער אים אזוי מאָדנע,

ווייזט אימ מיטן האנט אפ הינטן און גייט אָן און אָפֿ־
 שטעל? ארטשיק האָט גלייכ זינע געניטע אויגן אָנגע־
 שטעלט. א זוכ געטאָן רונד ארום און באַערקט א מענ־
 טשן, וואָס איז קלוימערשט זיטיק געגאנגען און ניט אָפֿ־
 געלאָזן נאָטען פון אויג. ער האָט גלייכ פארשטאנען, אז
 דער מענטש האָט נאָטען באַ דער באַן באַגענט און באַ־
 גלייט אימ ביז דעם אָרט, ווױהינ ער וועט אינ שטוב אריין.
 ארטשיק האָט עס פארשטאנען און גלייכ באַטראַכט, וואָס
 צו טאָן. נאָטעס פאָנעם האָט אימ קיין גוטס ניט געזאָגט.
 ער האָט אזוי שווער געאַטעמט, נאָטע, אז פונדערווייטן
 האָט מען געקאָנט הערן, ווי עס כאַרכלען זינע לונגען
 אינווייניק. ער האָט באַשלאָסן, ארטשיק, פארהאלטן אָט
 דעם מענטשן. האָט ער זיך גלייכ קעגן אימ געלאָזן און
 טאקע גלייכ דערקענט דעם געלבן שפיק, וואָס האָט אימ
 דעמלט אָנגעבאָטן א פארדינסטל.

— פעטערל, שענקט עפעס, איך האָב שוין צוויי טעג
 גאַרניט געגעסן. — איז ארטשיק מיט אן אויסגעשטעלטער
 האנט אימ פארלאָפן דעם וועג: פעטערל, איך האָב גע־
 וואָלט פאָרן אהיים, האָב איך ניט אפ קיין בילעט און דאָ
 הייסט מען מיר שטרײַקן און שטרײַקן.

אָט דער מענטש, וואָס האָט זיך רעכט אויסגעזידלט,
 דערמאָנט די מאמע און האָט זיך פארמאָסטן אָט דעם
 שלעפערל דערלאנגען מיטן גלאנציקן שטיוול אינ בויך
 אריין, ער זאָל אימ ניט קריכן אינ די אויגן, האָט באַ דעם
 וואָרט שטרײַק, פארהאלטן די טריט, און זינע אויגן, וואָס
 הענגען אינדערלופטן, ווי באַ א קרעפס, האָט ער נאָך
 אלץ געהאָלטן אפ נאָטען, וואָס איז עטוואָס צוגעבויגן
 געגאנגען, און דערביי געפרעגט ארטשיקן:

— ווו ארבעטסטו, ווער הייסט דיר שטרײַקג?
— אָט אָ, אָט, פעטערד, קוקט, אז איר גלייבט מיר ניט. —
האַט זיך ארטשיק צעכליפעט מיט א געוויינ. — אָט לייענט,
איך האָב אליין געזען איינעם א פעטערל, האָט ער גע-
קלעפט קלאמאציעס, אלע, זאָגט ער, וועלן שטרײַקן. א
גאנצע שטאָט וועט שטרײַקן. איך פעטערבורן, זאָגט ער.
שטרײַקט שוין א קינד איך וויג. און עסן וואָס וועט
מען? שוין צוויי טעג גאַרניט געגעסן, גיט עפעס,
פעטערל.

— נא דיר א גריווענקע און שטומ, דו אידוואָט. סײַז
געווען ניט באקוועם, מענטשן האָבן זיך אָפגעשטעלט. צו-
געהערט, עמעצער האָט זיך טאקע אָפגעשטעלט אפ דעם
אָרט לייענען א פראַקלאמאציע, געלייענט הויב, אז אלע
זאָלן הערן, און דער מענטש מיטן געלן פאָנעם האָט פאר-
געסן אָן נאָטען, אָן אויטשיקן, אריינגערײסן זיך איך מיטן
און געזוכט אראַפצירײטן די פראַקלאמאציע. עמעצער האָט
איך דערלאנגט איבערן הויב און א שליידער געטאָג
אפן טומבע:

— זאָל מען לייענען, וואָס איז, מע שרייבט ניט עמעס?
דער געלע- האָט דאן פארלאָרן דאָס געדולד, ארויסגענו-
מען א שפּײַער און איך מויל אריינגעטאָג א פיפל און
געפּײַפט:

— צעגייט זיך, כוועל איך אלעמע ארעססירן!
האַט ער זיך דערמיט ארויסגעגעבן, אלע האָבן איך
באלד דערקענט:

— א שפּיק. מענטשן האָבן פון איך אָפגעצויגן,
ווי פון א נעוויילע. א טשיקאווע אלטיטשקע איז אונטער-
געגאנגען נאָענט און אריינגעקוקט איך איך פאָנעם, ווי

זי וואָלט אינ צירק באַטראַכט אַ כּינע, האָט זי זיך גע-
ציילעמט:

— זע נאָר, מאַמעלעך האַרציקע מינע, איז זעט
נאָר, זוכט זיך גאָר ווי אַ מענטש און צום סאָפּ אַ שפּיק.
טפּוי, טפּוי, — האָט זי אויסגעשפּיגן, אויסגעבאַטלט אלע
בייזע כּאלוימעס צו זײַן קאָפּ און איז אוועק. דעמלט האָט
ער זיך צוגעלייגט צו דער טומבע, אַראָפּגעריסן די פּראָק-
לאַמאַציע, אַרײַנגעלייגט אינ קעשענע און איז אוועק! ניט
נאָטע, ניט אַרטשיק זײַנען שױב נאָענט ניט געווען.

8

— בייגל, הייסע בייגל! — האָט אַ יונג קאָל גע-
קלינגלט, געטראָגן אַ וויגעלע אפּן קאָפּ און געלאָפּן פּאַר-
בײַ הויפּן, פּאַרביי הייזער אינ בלויען פּרימאָרגן, ווען
מענטשן האָבן זיך נאָך געפּוילט רירן פּונ די געלעגערס.
עמעצער האָט אפּילע אונטער אַ ווייכ-וואַרעמער קאָלדער
פּונ פּויגל-פּוכ געטראַכט אַ שײַן פּאַציפּיסט שױב געדאַנק,
אַז אפּ אַ קאַפּאַרע דאַרפּ מען האָבן די מילכקאַמע. אָנגע-
הויבן האָט זיך עס פּונ אַ ראַכמאַנעס-געזיל צו אָט דעם
יונג קאָל, וואָס רײסט זיך נעבעך אינ אַזאַ פּראָסטיקן
פּרימאָרגן, ווען דער ווינט וויעט אונטער די גוט-פּאַר-
קלעפּטע ראַמען אינ פּאַטשט מיט שױב די גוט-באוואָרנטע
שױבן און עס איז קיבלעך אַרויסצושטעקן אַ פּוס אפּ אָנ-
ציען אפּ דעם אַ וואָלענע סקאַרפּעטקע. און דער, וואָס
שרײט וועגן די בייגל, קאָנ דאָך זײַן אפּן גאַס אָנ אַ
טכױרענעם פּוטער און עפּשער איז אַ-יידע די וואַטע אינ
זײַן מאַנטל צו אַלט. עכ, האָט דער מענטש אונטער דער
ווייכער, וואַרעמער קאָלדער געקרעכצט, איז צוליב וואָס

לויפט ער איז אזא בייזונ פרימאָרגונ אונ שרייט— הייסע בייגל! ער אליין האָט אפילע ליב נאָר זייכע בייגל, נאָר מיילע, איינמאָל וואָלט ער זיך באגאנגען אָן הייסע בייגל אויך.

איז אָט פונדאנען איז טאקע גלייך דער געדאנק געגאנגען אהין, ווו מענטשן ליגן איז די אָקאָפּעס. מיילע, דער. וואָס שרייט דאָ הייסע בייגל איז באשיצט פונ ווינט צווישן הינדער. האָט ער א געלעבער, וועט אימ א כנא-ריאד ניט צעפילען, לעבעדיק ניט באגראָפן. א קויל ניט צעברעקלען א פוט, א האנט אָט רעם, איז דאָך טאקע גוט צו שרייען— „הייסע בייגל, אבער יענע דאָרט, איז די אָקאָפּעס? אכ, אכ, ער איז קלוג דער מילבאָנע.

איצטער האָט שוין דער פאציפיסט געקאָנט נאָכאמאָל זיך איינדריייען איז קאלירע און געשמאק כאַלעמען א פינעם כאַלעם און דאָס יונגע קאָל האָט זיך געמישט מיט ווינט, מיט פראָטן, ביז עס האָט זיך ערגעץ ווייט און שוואכ פארלאָרן— הייסע בייגל...

איז א טעמפ ווינקל, ווו א הויכע בראנדוואנט האָט פארשטעלט זיך און שנין, האָט דער ווינט אריינגעבלאָזן א היפש ביסל צוויי, פארשאַטן די שניבלעך. וואָס האָבן אויסגעדאכט ווי בעלמעס פונ בלינדע אויגן. עס האָבן שוין מענטשן פונ יעדן קעלער דאָ אויסגעטראָטן א שטיקל וועג, אוועק ווער אפ ארבעט, ווער אזוי, טאפן דעם וואָג און זוכן כאיונע.

— הייסע בייגל!— האָט דאָס קאָל אויסגעזונגען. איז רעכ-טן ווינקל האָט זיך גידעריק א טיר געעפנט, א קאָפ א גרויער האָט ארויסגעקוקט, א ווונק געטאָן און א יונג מיט א וויגעלע אפן קאָפ האָט זיך פלינק אראָפגעלאָזן אראָפ

טרעפלעך, אריינגעמאסט זיך אין קעלער אריין, צוזאמען
מיט א שטיק ווינט און די טיר האָט זיך פארהאקט.
דער מענטש מיטן ווייסן קאָפּ איז געווען נאָטע איין-
בינדער. ער האָט באקומען ווי ס'ע האָר, אָבער זיינע אויגן
האָבן געגליט מיט יונגן פּייער, ווי דעמלט, ווען ער איז
געגאנגען שיסן דעם קורנאָסן פּריסטאוו אָן שום פּאָלי-
טישער ציל-געווענדטקייט. אזוי איצטער, פארקערט, האָט
ער יעברענט מיט באַלשעוויסטישן באוולסטזיין:
— דעם קריג פארוואנדלען אין א בירגער-
קריג!

קאלט-האָט ער געשמייכלט צום יונג: דערפרוירן גע-
וואָרן? ער האָט אריינגעוואָרפן העלצדעך אין אייזן-איי-
וועלע אין ארטשיק האָט, ווי אמאָל, ווען ער איז א קינד
געווען, דערלויבט נאָטע איינבינדערן, ער זאָל אימ אופ-
הייבן די פיס, די פינגער, וואָס האָבן זיך צו דער אָנעטשע
צוגעקלעפט. ער האָט זיך געווארעמט באמ אייוועלע און
נאָטע האָט זיך אריינגערוקט ווייט אין קוימען, פון גרויסן
אויבן, פון דאָרטן דערקאנגט א בינטל בלעטלעך, אופרופן,
גוט עס אויסגעלייגט אין וויגעלע אונטער די בייגל, פון
אויבן איינגעדעקט ווארעם די בייגל, דער פראָסט זאָל זיי
ניט דורכעסן. געהאַלפן דעם יונג ארומנעמען דאָס אייז
פון די שטיוול. איצטער איז שוין דער יונגן ווידער
גרייט געווען אין וועג אריין. אפן קאָפּ האָט ער אָנגעטאָן
א זעלנעריש היטל, א מאָגעריןק פעלצעלע, האָט נאָכ שמע-
לער און העכער געמאכט זיין גופ, אָבער פעסט באמ
סטאָן פארגארטלט. האָט ער גענומען אין וויגעלע אריין
נאָכ א היטל, טאָמער מע וועט דארפן, וועט ער דאָס זעל-
נערשע אוועקווארפן און פון אויבן אָנטאָן נאָכ א לאנגע

דעלע מיט א קאפושאָן, מיט וואָס די בייגל זינען צוגע-
דעקט. אָט אזוי, באוואָרנט זיכ מיט אלץ, האָט ער גענו-
מען דאָס וויגעלע אפּן קאָפּ און איז אוועק אינ פּראָסטי-
קער כוויזע אהינ, וווּ אפּ די הינטערשטע ליניעס האָט
מען אָנגעשפּארט צוגן מיט מענטשן אפּ אַפּצוליפּערן צום
פּראָנט.

— בייגל. ווארעמע בייגל — האָט אינ כוויזע געגלעקלט
א קאָל.

ארטשיק האָט זיכ געטראָגן פּארביי די פּארהאקטע טעפּ-
לושקעס. און צו יעדער אויסגעצויגענער האנט מיט א
פּאפּירענעם פּיטאַקל. האָט ער א בייגל דערלאנגט אינגע-
וויקלט אינ א בלעטל און ווייטער געלאָפּן. געשלענגלט
זיכ צווישן די וועגן. עמעצער האָט אימ געיאָגט. געטריבן.
איז ער נעלעם געוואָרן און ווייטער אויסגעוואָסקן אינ אן
אנדער אָרט, וווּ זעלנער האָבן אימ ארומגערינגלט. ניט
אלע האָבן באוויזן צו באצאָלן, אָבער דאָס וויגעלע איז
שוין ריינ געוואָרן פּונ בייגל און בלעטלעך, און דער קליי-
נער „טויכער“ איז שוין גרייט געווען. לויפן מיט א גרויסן
ארום אינ שטאָט אריין. מאָרגן וועט ער טראָגן פּארקויפּן
טיטונ, שוועבעלעך, שוין גאָר, גאָר אפּ אן אנדער אויפּן
און אינ אן אנדער ראיאָן.

אָבער שוין גאָר באמ ארויסגאנג פּונ הינטערשטן וואָק-
זאל-טויער האָט ער דערהערט הינטער זיכ שטימען:
„שטיי. מיר וועלן שיסן. ער האָט גלייכ זיכ א דריי געטאָן
פּונ גלייכ וועג פּארביי די פּאק-לאַגערן, פּארקראַכט אינ
א ווינקל. איבערגעביטן דאָס היטל. אָנגעטאָן א ברעזענ-
טענע דעלע מיט א קאפּושאָן און בעדייע געהאט לאָזן דאָ
דאָס וויגעלע און אפּ אזא אויפּן אוועקגיין. אויב מע וועט

אימ אפילע פֿארהאלטנ, טיער לייקענען שטיין און ביינ:
אָבער דאָ האָט אימ געפאקט דער היטער, געכאפט
פעסט און גערופן:—אָט איז ער, דער גאנעווי! פונ די אלטע
הענט וואָלט ער זיכ נאָכ אויכ ארויסגעדרייט. דער שניי,
די כוויזע וואָלט אימ געהאַלפן, איז שוין אָבער שפעט גע-
ווען. א פאטרול זעלנער האָבן אימ ארומגענומען און אָפגע-
פירט אינ קאָמענדאנטור אריינ, און דערביי ניט געקארגט
אימ א פאָר קאָלבעס אינ פלייצע אריינ.

דאָ איז געווען טומלדיק, היפש אָנגערויכערט. אָבער
ווארעם. אינ קאָמענדאנטור איז אריינ אַן אָפיצער, האָט
ארויסגענומען דאָס אייז פונ באָרד און באפוילן פירן נאָכ
אימ דעם יונג, וואָס האָט אָנגעפילט צוויי צוגן מיט פאר-
ברעכערישע בלעטלעך. קיינ גרויסן איינדרוק האָט דער
יונג ניט געמאכט אינ דער דעלע מיטן קאפושאָן אפן
קאָפּ.

— דאָס האָטו פארשפרייט פראַקלאמאציעס?
כווייס ניט.

— בייגל האָטו פארקויפט?
— איכ וויל עסן.

דער אָפיצער האָט א ווונק געטאָן דעם צווייבענדלדיקן
זעלנער און יענער האָט אימ דערלאנגט א זעצ אינ האלדז
און נאקן אריינ:

— רייד ווי א מענטש, הונט!

ער האָט אימ א ריס געטאָן פונ קאָפּ דעם קאפושאָן
מיטן היטל צוזאמען מיט די האָר, און ארטשיק וואָט שוין
ניט געהאט ווו צו באהאל. נ דאָס פאָנעם פונ דעם אָפיצער,
וואָס האָט געטראָגן מאטוסעוויטשעס באָרד. ער האָט געמוזט
קוקן גלייכ אינ אָט די באקאנטע אויגן פונ א באלעבאָס,

וואָס ער האָט געהאַלפֿן אַרופֿזעצן אַפֿ אַ טאַטשקע אָונ
 אַרויספֿירן פֿאַרן טויער. איצטער האָט דער באַלעבאַס פֿונ
 דער סטאַליער-פֿאַבריק זיך פֿאַרוואַנדלט אין אַ שטרענג אָפֿי-
 צער, איינגעלייענט זיך אין איינעם פֿונ די בלעטלעך, וואָס
 אַרטשיק האָט אין זיי בייגל פֿאַרוויקלט אונג באַלד אופֿגע-
 הויבן די אויגן פֿול אָנגעגאַסן מיט בלוט, אָנגעשטעלט זיי
 אפֿ אַרטשיקן, אָפֿגעווענדט אונ ווייטער איינגעגעסן זיך אין
 פֿאַנעם ניט זיכער, אָבער גלייך איבערצייגט זיך, אז דאָס
 איז דער זעלבער יאָט פֿונ דער טאַטשקע. האָט זיין פֿאַנעם
 פֿונ צאַרן געבלייכט אונ דאָס בייזע וואָרט אין זיין האַלדז
 פֿאַרוואַרגן. ער האָט זיך אַריס געטאַן פֿונ טיש אַרויס אונ
 גענוכען שיטן מיט ביידע הענט, זעצן איבער אַרטשיקס
 קאַפֿ, אז דער צווייבענדלדיקער סאַלדאַט האָט זיך אליין
 פֿאַרווונדערט, פֿונוואַנען קומט אזא אופֿרעגונג צו אָט דעם
 סאַלידן אָפיצער, וואָס קאָן קאַלט באַפוילן אַרייַנלאָזן אַ
 קויל אין אַ קאַפֿ מיט דער זעלבער מאַניר. ווי ער ווישט אָפֿ
 די באַרד מיטן וויסן טיכעלע. איז ווי קומט ער זיך רעגן
 פֿונ אָט דעם שנעק?

מאַטוסעוויטש האָט זיך אַזש פֿאַרכלינעט אין צאַרן. גע-
 עצט דעם יונג מיט די שטיוול, מיט די הענט, ביז ער האָט
 דערהערט פֿונ זעלנער אַ מיטלייד-טאַן:

— דערלויבט אייער ווילגעבורט. וועל איך אימ אַייַן
 צורעכטמאַכן, אָט דאָס גאַרנישטל.

— שווייג! — האָט ער מיט וויט באַפוילן. נעם, גיב אימ
 דערווייל צוואַנציק שמיץ אונ וועסט מיר ראַפֿאַרטירן, ווי
 האָט ער זיי אויסגעהאַלטן.

— איך הער — האָט דער צווייבענדלדיקער מיט אַ פֿאַר-
 באַרגן שמיכעלע געזאָגט. איך הער, אייער ווילגעבורט.

צוואנציק שמיצ אונ אפן פראָנט אפּ דער ערשטער ליי-
 נייע אַקאַפּעס, אינ סאַמע פּייער.
 דאָרטן האָט מען זיך געכידעשט. א קינד! וויפל ביסטו
 אלט, יינגל, וואָס דו האָסט זיך אזוי שווער פּאַרזינדיקט?
 ארטשיק איז אויך דאָרט געווען אונטער אן אופזיכט:

* * *

— מיט וואָס האָסטו דאָס זיך אזוי פּאַרזינדיקט, — האָט אימ
 געפרעגט דאָס מאָל: זעלנער מיט דריי ציילעמער אפּן
 ברוסט. ער האָט געהאַט א רונד פּאַנעם, בלויע גוטע אויגן
 א געזעצטער באַכער. ער האָט אימ אינ שטופּעניש בא דער
 קיב אָפּגעטראָטן זיין קעסעלע זופּ — נא, עס!
 ארטשיק האָט געשלונגען די איפעשדיקע בורדע
 שטאַרק הונגעריק איז ער געווען. דער ערשטער גרויסער
 גרויל פּונ פּראָנט איז בא אימ אריבער, אונ ער האָט זי
 אָנגעהויבן צוקוקן צו מענטשן. דער דאָזיקער כאווער איז
 אימ געפעלן געוואָרן. ער האָט געהייסן וולאַסאָוו, דער כא-
 ווער מיט די דריי ציילעמער. נאָר ער איז גאַרניט געווען
 ענלעך אפּ יעניקע, וואָס האָבן געטראָגן דעם יאָך, די איימע
 פאַר דער אייגענער הויט. ארטשיק האָט זיך געמאַכט נא-
 רעשעוואטע אונ מיט א ליפּ פּונ א קינד האָט ער אימ דער-
 ציילט:

— איך ווייס ניט, בייגל האָב איך פּאַרקויפט, האָט מען
 מיר געשענקט פּאַפּיר אפּ איינוויקלעך די בייגל, יעדער
 זעלנער האָט ליב, אז מען גיט אימ א פּאַפּירל. נו, האָב איך
 זיי געגעבן פּאַפּירלעך. דאָס איז גאָר.

וולאסאָוו האָט גוטמוטיק געשמייכלט.

— הער יאט, — האָט ער ארטשיקן געזאָגט, — זײַן דאָ אינ
כשאד איז געפערלעכ, מע דארפ זיכ מיט עפעס אויסצײ-
כענען, באווייזן א פאטריאָטישן קונצ. דו וועסט עס קאָנען.
ארטשיק קוקט זיכ אײַן אינ וולאסאָוו פאָנעם, אינ פלוג
זײַנען דאָ אפן פראָנט אלע פענעמער ענלעכ, פארברענט,
צעפלאצט די הויט, פארסארפצט זי ליפן, נאָר אויגן פלעמ-
לען זיכ מיט גלויבן. אָט אָ — דאָ, וווּ יעדער רעגע קאָנ
דער טויט אלצ אונ אלעמען אָפווישן, אונ ארטשיק זאָגט
אימ שוין הלוג מיט א טאָן פונ א כאווער:
— גוט, איכ וועל מיכ אויסטארען. דו האָסט דרײַ צײ-
לעמער?

— דרײַ, — האָט וולאסאָוו געזאָגט, — נאָר דאָ, יאט, דארפ
מען האלטן די צונג אינ קלאמען אונ די אויגן אינ זי
הענט, געדענק!

ס'איז שוין געווען יאנוואר זיבעצעטן יאָר. עס האָט זיכ
שוין געפילט דער אָטעם פונ דער אָנקומענדיקער רעוואָ-
לוציע. ארטשיק האָט געפֿינען די גרויסע שטאָט אן אָנ-
געדראָלענע מיט דעזערטירן, „ראבע“ אונ הונגער, אומע-
טום רײען, גוואלדיקע עקן נאָכ ברויט פונ קוקירוזע, קײן
צוקער איז נײטאָ, קײן נאפט אויב. ארטשיק האָט אפן ברוסט
געהאט אן אויסצײכענונג ציילעמל. זײַנע פארבינדונגען
מיט וולאסאָוו האָבן זיכ איבערגעריסן. דער פאָרויכטי-
קער וולאסאָוו, דער שלאָסער פונ פיטער, דער געניטער
באָלשעוויק, איז מיט דורכגעפאלן. ס'איז רעכט, אז ער איז
שוין מער נײטאָ צווישן זי לעבעדיקע. דעם גרויס האָט שוין
ארטשיק באקומען אינ טיל, ליגנדיק אינ שפיטאָל א קאָנ-
טוזשעטער. איצטער האָט ער אלצ געוואָלט זען עמעצן פונ

די נאָענטע און לויפן ווילער אפן פראָנט דערפירן דעם קריג צו א בירגערקריג. האָט ער שוין נאָטען ניט געפונען, דאָס שוועסטערל כיענע האָט זיך דאָ ווי א קאטשקע גע- וויגט : פ אירע ווייכע פיס, געכליפעט :

— געשטאָרען נאָטע, אינ טורמע איז ער געשטאָרען. און דיך, ארטשיק, האָב איך שוין אויך געהאט באוויינט, עס איז שוין אויך געווען אויס קעלערל. איז ער געלאָפן, ארטשיק, איז זיינע גרויסע דייטשישע שייך מיט וואָלענע געטרעס, דאָס האָט אימ אן עסטרייכישער קריגסגעפאן- גענער געלאָזן א יערושע. ער איז דעם ערשטן מאָל איי- בער אָט די טומלדיקע גאסן געגאנגען לעגאל און אימ איז דאָס פריקרע געווען. ער האָט געפילט, אז איצטער, ווען די צארישע געביידע וואקלט זיך, דארפמען געבן א גוטן שטייט, זי זאל זיך צעשיטן. א ווינטער א שווערער, א גרוי- ער, ווי אָט די מאסע מענטשן אָנהיימיקע. עס האָט זיך אינ דער לופט געטראָגן הונגער און טויט. ס'האָט גע- סקריפעט און געשווארצט דער שניי אונטער די גנצאָליקע מיליטערישע טריט און שווערע אָפאָזן. איז ער, ארטשיק, געגאנגען: מיט א פארקלעמט הארץ אפ אָט דעם קאלט- בלוטיקן וועג צום טויט, אפ דעם, וואָס טוינטער ביקסן הענגען אפ די אקסל, וואָס יעדע האנט נעמט אָן די ביקס קעגן אייגענעם סוינע. און ער, ארטשיק, האָט פון זיך גע- קרימט א זעלנערל, איינגעשטעלט דאָס לעבן, קעדיי צו ברענגען א גענוי יעדעלע אפן פראָנט ווי בעסער איינ- צואַרדענען דאָס לעבן פון די ארבעטער און פויערימ.

ער האָט נאָך אינ יענעם טאָג זיך דערוויסט א ביטערע יעדע, אז נאָכעם איז ערגעץ אפ קאטאָרגע, אז דאָס ווייב איז דאָ געשטאָרען און עס הונגערן די קינדער.

איז עפשער זאל ער דאָ בלייבן? ער וועט ארבעטן און
 העלפן נאָכעמס, זיין כאווערס, קינדער? ער האָט זעלטן באַ-
 זוכט נאָכעמס שטוב, ווייל דאָרטן זיינען אלע געווען קעגן
 נאָכעמען. הינט איז ער אהיין אוועק. ער האָט שוין גאָר-
 ניט דערקענט אָט דעם נידעריקן טייל שטאָט. אזוי טויט,
 פארכאלעשט איז ער געלעגן אין קלאמען פון ווונדן, הונ-
 גער און קרענק. דער קעלער, וווּ נאָכעם האָט געווינט,
 האָט שוין גאָר אויסגעזען ווי א גרוב. די עלטערע גיטעלע,
 וואָס איז געווען אפ דריי יאָר יונגער פון, ארטשיקן, האָט
 אים באגעגנט קאלט. זי האָט זייער א שלעכטע מיינונג גע-
 האט וועגן איר טאטן און אויך וועגן זינע כאוויירימ, וואָס
 פאטערן זיך און יענעם. הינטער אָט דעם מיידעלעס פליי-
 צע איז געשטאנען א מענטש, א פיינ צוגעקאמטער בוכ-
 האלטער. ער האָט ניט געהאט מער וואָס צוצוגעבן צו דעם
 מיידלס ארויסגעזאָגטן געדאנק. דאָס בוכהאלטער האָט
 זיך גאָר זאט ניט געקאָנט אַנקוקן אפן ציילעמל אפ ארטשיקס
 ברוסט. ער איז געווען א בונדאָוועצ, און געהאלטן, אז יעדן
 האָבן איז דעם קריג באוויזן אויפיל העלדנשאַט און צע-
 קלאפט אלע רעכילעסן וועגן יידישער פאכדאָנעס. ארטשיק
 האָט גאָרניט דערווידערט. אָבער זיין הארץ איז אים פאָר-
 גאלט געווען. זיינע אויערן האָבן ניט געקאָנט הערן די
 נימעסע רייד פון א קליינבירגער, וואָס איז גרייט פארזיי-
 ען מיליאָנען טויטן צוליב דער נאציאָנאלער העלדן-
 שאפט.

דריי טעג האָט שוין אינווייניק געפלאקערט דער קאמפ
 צווישן ארבעטער, פון איין זייט, און דער קאָנטראַקטירער-
 ציע, פון דער צווייטער זייט. דאָרטן האָט געפלאמט די
 רויטע באַלשעוויסטישע פאָן. און דאָ איז געווען אן אי-

בערפלעכט פון פאָנען: דרײַ קאָלירן, צוויי קאָלירן און אַנֶ״
דערע פארבנ־קאָמבינאציעס. איז די ארבעטער דער קאמפ
שווער געווען. די קויכעס פון פארייניקטן סוינע קעגן
אַקטיאבער זײַנען געווען גרויס, אָבער פון אויסן האָט געײַלט
אהער די רויטע פראָלעטארישע ארמיי צוהילפֿ די ארבע־
טער.

דער סוינע האָט זיכ ניט אונטערגעגעבן, ער איז געווען
ביז לעצט פארביסן. די אויבערשטע שטאַט, די רײַכע קוואַר־
טאלן זײַנען שוין געווען ארומגעכאפט מיט פלאמען און
דאָס פֿײַער איז ווײַטער, ווײַטער געגאנגען.

ארטשיק האָט גאַרניט באמערקט, ווי ער איז אליין אָט־
דאָ אפֿ פראַנטן, פון א קינד א גרויסער געוואָרן, א קאָמ־
יוגיסט, א קאנדידאט פון דער קאָמוניסטישער פארטיי.

דער קאמפ איז שוין געהאט געגאנגען צום סאָפּ. מע
האָט זיכ שוין געהאט פארנומען מיט אַפֿרייניקן די רעשטן
אינווייניקסטע באנדעס. שפעטיקער הארבסט האָט אפֿ צע־
קרימטע, צעהויקערטע וועגן געפֿלויכעט אונ דאָרטן אפֿ
די ברעגן, ווו צוויי וואסערן—דניעפער און דעסנע—שטראָ־
מען און מישן זיכ ניט אויס, דאָרטן האָבן באנדעס געווימלט:
פון איין זײַט מארוסקע, פון דער צווייטער—ראַמאשקעס
באנדע. אין יעדן באלעגופישן הויז האָבן זיי געהאט אנעסט,
יעדער פעטליראָוועצ האָט דאָרט געהאט א מיטהעלפער.
ס׳איז געווען א שווערער פארטיואנישער קאמפ, אָנגעפירט
האָט מיט אימ דער כאווער וולאסאָוו. ער האָט געלעבט,
וולאסאָוו, זײַנע דרײַ ציילעמער האָבן אימ געראטעוועט
פון טויט, און פון קאטאָרגע האָט אימ די רעוואָליוציע
באפרייט. דאָ האָט ארטשיק אויכ באגעגנט נאָכעמען דעם
פאָליטקאמיסאר. נאָר אפֿ רײַדן און פרייען זיכ איז נאָכ

קיינ צייט ניט געווען, דער קאמפ איז דאָ געווען סאַרביסן,
אפּ יעדן טראָט א שלאנג, פאראט.

עס האָבן מענטשן זיך לאנג ניט אויסגעשלאָפּן, ניט איבער-
געביטן קיינ גרעט, ניט אויסגעטאָן קיינ שטיוול. א טאָג האָט
מען די באנדע געיאָגט, א נאכט איז צוגעפאלן א שוואר-
צע, א פינצטערע, מיט דונערן, בליצן און רעגן. נאָכעם
האָט א קויל באקומען, פון טייך האָט מען געשאָרן פון א
שיפל ארויס. ער איז אומבאמערקט אָפּגעשטאנען, נאָכעם.
אַרטשיק איז מיט אימ פארבליבן, פון פארשיידענע לעכער
איז די באנדע ארויסגעקראָכן, רופן צו הילף איז געווען
געפערלעך, מע האָט זיך אויסבאהאלטן באדארפט. נאָכעם
האָט שוין ניט געקאָנט גיין. דער שטיוול איז געווען א
פולער מיט בלוט. א שטיק כאַלעווע האָט מען געמוזט בא-
זייטיקן און איבערבינדן די ווונד. ארטשיק האָט עס גע-
מאכט געניט. בא אן אלטן ווערבעבוים האָבן זיי זיך צוגע-
שפארט, מיט די קעפּ אריין אין זיין אויסגעהוילטן וואַרצל
און ראפטום האָבן זיך נאָכעמס הענט ארום ארטשיקן ארום-
געקלאמערט:

— הער, ארקע, ווייסט, איך האָב קינדער אפּ העפקער
געלאָזן. איז טאָמער פאל איך אָט דאָ פון א באנדיטישער
קויל און דו וועסט גאנצ בלייבן, געדענק, זי, גיטעלע, איז
נאָך אויך א קינד, זיי זיי א נאָענטער, זיי זיי א ברודער.
טראַט-טא, עפעס האָט א כליפע געטאָן אין דער פינ-
צטערניש. דאָס וואסער האָט אוזש א פדיוכע געטאָן צום
ברעג, האָבן זיי זיך צוגעהערט אָנגעשטרענגט, ארטשיק איז
צום ברעג צוגעקראָכן. א בליצ האָט א שניט געטאָן די
פינצטערניש. ער האָט באמערקט א שמאָל שיפל, וואָס
האָט זיך אפּן ברעג געוואָלט ארופכאפּן, נאָר די וועלן

האַבן עס צוריק אָפּגעוואָרפּן. פּונּ מיטן טײַכּ האַבן זײַכּ
נאָכּ שיפלעכּ באוויזן, זײַ האַבן געיאָגט דאָס איינציקע שיפל.
טראַטאַטא האַבן זײַערע יאָגנדיקע קוילן געשניטן, עס
האַט זײַכּ געפּילט, אז עמעצער איז אפּן ברעג ארוּפּ. אָט
נאָכּ אונּ נאָכּ מענטשן. א לאמטערנדל האַט די פינצטערניש
געלעקט. עס האַט געקרעכצט א פּרוּי, א מענעריש קאָל
האַט געזידלט:

— אהא, דו נישטיקע, וועסט לויפּן צו די רויטע?

— צווישן זײַכּ צעהריושעט, האַט נאָכּעם איינגערוימט
ארטשיקן. דו ביסט גרייט, ארטשיק, פּונּ הינטערן בוימ
וועלן מיר זײַ דערלאנגען. ארטשיקן האַבן איז קאָפּ די
האַר א ביסעלע געשטאַכּן, אָבער איז גופּ זודיקער פיבער,
ווי פּאר יעדער געפּאר, וואָס איז אויסגעקומען דורכּ-
מאכּן.

טראַטאַטא זאלפּ האַבן צוויי ביקסן דערלאנגט, טראַ-
טא א צווייטער, אהא, א צעשראַקענער געשריי. א שאַס,
א צווייטער, א דריטער. איז אומאַרדענונג. דערלאנג נאָכּ
איינעם א זאלפּ איז א שיפל. א צווייטער האַט א כליאפּע
געטאַן איז טײַכּ. די לאמטערן אויסגעלאָשן, א יאָמער,
א קרעכצ. איצטער האַבן זײַ שוין דערלאנגט איז טײַכּ
ארײַן. פּונּ דאָרט האַט מען געענטפּערט, פּונּ ברעג האַט
זײַכּ געטראָגן א פּרויען-קרעכצן, א מענערשער געיאָמער
אונּ אלצ ארוּם איז פּארשטומט געוואָרן. וויפל האַט עס
געדויערט? טאָג האַט שוין געבלויט, געשארײעט, דער
הימל האַט זײַכּ געלויטערט, א ברעג פּונּ א זוניקן פּאַרהאנג
מיט שטאַל באזוימט. איז נעפל האַבן זײַכּ באמערקט רײַטער
ארטשיק האַט פּלינג אפּן בוימ ארוּפּגעקלעטערט, א קוק
געטאַן איז בינאָקל אונּ אויסגערוּפּן:

— אונדזערע רייטער, זיי זוכן אונדז.

אינגיכט זינען שוין די רויטע דאָ געווען. דער אַטריאד
איז דאָ ניט ווייט געשטאנען. איצטער האָט מען געקאָנט
א קוק טאָג, וואָס פונ הינטן ארום טוט זיך. אינ טייך האָט
זיך געפליזכעט אן איבערגעקערט שיפל מיט בלוט-פלעקן
ארום באַמ ברעג איז געלעגן. א מאַן אינ א פּינ פעלצל
מיט בלוי-ברייטע פלודערן. א פרוי. א פארבלוטיקטע האָט
געגויסעסט. ארטשיק האָט זיך איבער איר איבערגעבויגן
און אינ איר טויט פאָנעם דערקאָנט האַפקע לאַבאדא. און
צוויי מאַנצבלשע קאָסאָקע אויגן האָבן זיך אינ די זיטן
צעוואָרפן, צוגעוונקען צו ארטשיסן און שטיל ארויסגע-
מורמלז א קאָסאָקן מורמל.

— א, יאט, דערקאָנסט ניט שימעלע באַסאטע?

נאָכעם האָט א פור אַפגעשטעלט, א פויערשע פור.
ארוסגעלייגט דאָס פאָרל און באפוילן אַפפירן אינ אַרטי-
קער טשעקא.

Редактор Ш. Клитеник. Техред. М. Погостер. Корректор Биттер. Сдано
в производство 13/VII-34 г. Подписано к печати 21/VIII-34 г. Формат бумаги
82×110^{1/2} 2^{1/4} п. л. 21.000 п. зн. в п. д. Тираж 5000. Уп. Главдита В—89104.

Тип. изд-ва „ДЕР ЭМЕС“, Москва, Покровка, 9. Зак. 582.

Цена 60 к.

Р 60 127В

1978

Ю. ИОФФЕ
АРЧИК БРУН

Изд-во «Эмек», Москва, Старопанский пер. 1